

| ריאיון חג |

להיות ישר עם עצמך

13.5 שנים ניהל ד"ר אילן טסלר מקיבוץ מעגן מיכאל את "פלסאון", המפעל המשגשג של הקיבוץ. שמו מוכר היטב בחוגי התעשייה הקיבוצית והכלכלית, אך פחות לחברים מן השורה בקיבוצים רבים. ערב פסח הצלחנו לראיין אותו בשעת רצון. "הקיבוץ", הוא אומר, "מרשה לך להיות ביושר בלי שיזרקו אותך מהבית"

במקרים רבים מאוד כבר לא שורר היום המצב בו אדם מוכן לוותר על שלו בשביל האחרים, ד"ר אילן טסלר

אבל, במדיניות הנוכחית של הממשלה הקיימת היום, השולטת בכל המשאבים של המדינה, אין לקיבוצים דרך לגייס אמצעים שיאפשרו להם למלא שליחות לאומית ולפעול להשפעה אמיתית על אופי התנהלות המדינה.

"אם נסתכל, למשל, על נוער הג' בעות והמתנחלים, טעות היא לחשוב שהם הובילו את המדינה וסחפו אחריהם את הגופים הפוליטיים והמדיניים. הממשלות עצמן הן היוזמות והתומכות בהתנחלויות והן המחזקות אותן. זהו הכיוון שלהן. לו הייתה ממשלת ישראל מחליטה ללכת לכיוון אחר, הכל היה שונה. כך היה גם לפני מלחמת השחרור, כאשר לקיבוצים היה משקל גדול במאבק על התקומה. הם קיבלו מימון מהמורסדות הלאומיים וידעו להשיב ולהעניק מעצמם בשליחות לאומית.

"וזהי אולי אחת הסיבות למשבר הכ' לכלי הקשה הפוקד את התנועה הקיבוצית, שלא קראה נכון את המפה וחשבה שהיא ממשיכה ליישב את הארץ בש'ליחות לאומית. הקימה קיבוצים חדשים במקומות כמו נערן, יט"ב וגלגל בבקעת הירדן. התיישבות זו עלתה הון תועפות, וקברניטי התנועה הקיבוצית חשבו שהמדינה תישא במימון ההוצאות, כמו בעבר. אבל המדינה לא החזירה את סכומי הקמת הישובים האלה וכל העול נפל על כתפי התנועות הקיבוציות, שלא עמדו בו".

יותר מכך. אילן מצביע על גוף כמו מנהל מקרקעי ישראל, שאמור היה לפ'עול ולעודד למען עשייה ציונית. "היום המנהל", הוא אומר בצער, "הוא בע'מדת הגוף הפועל יותר מכל גוף אחר, בקיצוניות, כנגד המשך קיום מפעלם הציוני של הקיבוצים. הדבר מצער אותי במיוחד כחבר מעגן מיכאל, קיבוץ של זר, מאיר זורע ז"ל, איש עתיר עשייה וכריזמה כובשת, שעמד בעצמו בראש מנהל מקרקעי ישראל ולא מצא לנ'כון להתייחס למכלול נושאי הקרקעות הקשורות להתיישבות הקיבוצית".

מה התנועה יכולה להעניק

עגלת התנועה הקיבוצית מתנהלת היום בכבדות לא מעטה, עמוסה בעימור תים אידיאולוגיים עמוקים בין הקיבו'צים השיתופיים לאלה הדיפרנציאליים (המשך בעמוד 5)

ביה"ס שלנו, "חוף הכרמל" במעגן מי'כאל, מעניק חינוך ערכי איכותי. אגב, 30% מהתלמידים אצלנו הם מקיסריה, וגם הם זוכים לחינוך הערכי אליו אני מתכוון.

"בזמנו הייתי נוהג להגיד, שיתרר'נו הגדול של הקיבוץ בהיותו מרשה לך להיות ביושר, ועדיין ברמת חיים סבירה. חשוב שאובן כהלכה, אני בטוח שגם מחוץ לקיבוץ ישנם אנשים ישרים רבים, לא פחות. אבל, הקי'בוץ מאפשר לך להיות יותר ביושר וגם להיות ישר יותר עם

ואינני יכול לפרט נתונים, אלא רק לה'ציג הערכה אישית".

לחיות יותר ביושר

האם במצבים אלה יש סיכוי ותפקיד לחינוך ערכי? "השאלה היא מה מהותו של חינוך ערכי. אני רואה בו מספר שכבות: הרא'שונה, היא ללמד ולחנך להיות בן אדם,

שהם במרכז הארץ ואין להם שום זכות על אותה הקרקע".

חולשות בני האדם

המוטו של אילן טסלר נשמע אף הוא פסימי מעט. "הקיבוץ השיתופי" הוא אומר, "הוא צורת החיים הכי יפה והכי צודקת בעולם, אבל כנראה לא מיועדת לבני אדם, שלצער, עם חולשותיהם והקנאות שלהם, נוטים פעמים רבות לחפש איך לנצל אחד את השני, ומימוש רעיון הקיבוץ מתג'לה כגדול

מרים עין ידור ויפתן / עין שומר

ערב פסח אנו פוגשים את ד"ר אילן טסלר, חבר קיבוץ מעגן מיכאל, שניהל שנים רבות את המפעל המשגשג "פלסאון", הממציב את מעגן מיכאל כבר שנים ארוכות בין חמשת הקיבוצים המובילים בתק"צ, מבחינת מצבם הכלכלי, ולא רק.

אילן (נשוי לאלישבע), גדל והתח'נך במעגן מיכאל. לימים למד כימיה ופיזיקה בטכניון ושימש ארבע שנים כמורה, לאחר מכן היה מוזכיר הקיבוץ. ב'1980 הצטרף למפעל המקומי המצ'ליח "פלסאון", תחילה כמנהל משאבי אנוש ואח'כ כמנכ"ל במשך 4.5 שנים. בגיל 40 הוא חתך ופנה ללימודי רפואה, אותם סיים בהצלחה, אך חתך שוב וחזר לפלסאון לתקופת ניהול נוספת, בת'שע שנים, במהלכה אף כיהן כראש איגוד יצרני הפלסטיקה והגומי בה'תאחדות התעשיינים. היום הוא ממשי'מנכ"ל תואם יבוא ויצוא, הגוף שמב'צע את היבוא עבור מפעלים בקיבוצים רבים ואף מבצע את המימון של יבוא זה.

לא ידעו לדאוג לביתם

האם הקיבוץ נהנה היום מיתרונות כלכליים?

אילן מתנצל על הנימה הפסימית מעט: "אני חושש מאוד שלקיבוץ, גם לקיבוצים שיתופיים, אין יתרונות כלכליים".

היתרונות שצוינו בתקופות קוד'מות לא היו אמיתיים?

אילן: "ארחיב סיפה, כדי להסביר את תשובתי. הקיבוץ, לדעתי, הוא תופ'עה המשלבת מצד אחד אנשים מסורים מאוד, ציונים וערכיים, ומצד שני הון שבמקור בא מבחון, בדרך זו או אחרת. בעזרת שילוב זה הקיבוץ הצליח בעבר להתפתח בצורה מהירה וגם תרם הרבה מאוד להתפתחות המדינה.

"אגיד אפילו משהו קשה: מנהיגי עבר במדינה, שהיו חברי קיבוץ, לא ידעו לדאוג לעתיד הקיבוצים, כדרך שנהגו ועדיין נוהגים גם היום פוליטי'קאים רבים. הם חשבו כליךך על טובת המדינה, שהזניחו את הבטחת הצרכים הציבוריים של הקיבוצים. לדרגמה, ולא מקיבוצי: יש קיבוצים שהייתה להם בעלות על קרקע פרטית, אותה מסרו לקק"ל מתוך ציונות ואהבת הארץ. היום, אחרי הבג'צים והרדיפה של הקשת המזרחית, הם צריכים להוכיח, שהקרקע אותה עיבדו 50 שנה היא אכן שלהם. קיבוץ מסוים, למשל, היה ישוב ספר והגן בחירוף נפש על אדמותיו מול הפורעים הערבים. היום באים ואומרים,

עליהם".

הקיבוץ, מס'

ביר אילן, הומצא ע"

קבוצות מלוכדות מאוד של

צעירים. "הסולידריות ביניהם הייתה טבעית" הוא מעיר. "הם הכירו אחד את השני היטב והיו מוכנים לעזור אחד לשני, ולא רק פורמאלית, אלא באמת. היום, בדור השני והשלישי, יש הרבה אנשים נחמדים, טובים ומוכשרים, אבל במקרים רבים מאוד כבר לא שורר המצב בו אדם מוכן לוותר על שלו בש'ביל האחרים. אין ספק, שזה קשה".

האם בפועל, בתחום זה, בא לביטוי שוני בין הקיבוצים הדיפרנציאליים לבין הקיבוצים הממשיכים לדגול בש'וויון ובשיתוף?

"אני לא יודע. אין לי ספק, שקיבוץ דיפרנציאלי הוא קיבוץ שכבר התיי'אש מהעבר הקיבוצי. חלק התיי'אשו בעקבות מצוקה כלכלית קשה, אך יש גם קיבוצים שהחליטו לעבור מעמדת כוח, עשו נ'י תוח כזה ואחר והגיעו למסקנה שהעסק לא ילך יותר, ולכן החליטו לפרק מוקדם וללא משבר את אורה החיים הקיבוצי הקודם. אם כן, מרבית הקיבוצים עשו זאת בכורה המציאות, נוכח שוקת שבו'רה ומערכת לא מתפקדת.

"התבוננתי על תהליכים אלה היא ממבט של חובב. לא עשיתי מחקרים

"אגיד משהו מאוד קיצוני:

התנועה אינה קיימת כמוסד

שיכול להעניק משהו ממשי.

כל קיבוץ שואל עצמו, לשם

מה יש צורך בתנועה? על

הקיבוצים לדעת, שהם זקוקים

לגוף שינסה להגן ולשומר

על האינטרסים שלהם מול

עינם הצרה של מנהל מקרקעי

ישראל והקשת המזרחית ושלל

גופים נוספים שעונים צרה בנו

ע צ מ

בלי שתא'ר

לץ לפעמים

לשלם על כך מחיר

מאוד יקר. יש אמנם גם בקי'

בוץ אינטריגות רבות, במיוחד בענפים,

ולפעמים אינך מקבל תפקיד שמתאים

לך. אך אתה ומשפחתך לא נפגעים מש'

מעויתת, לא יורקו אותך מהבית. אתה

יכול למצות יותר את נושא היושר בלי

להיפגע ברמת החיים".

"האמת היא", מעיר טסלר, "שבסופו

של דבר מלחמת הקיום בחיים בקיבוץ

היא קלה יותר. רוב החברים בקיבוצים

השיתופיים ממש לא ידעו מימיהם מהי

בעצם מלחמת קיום אמיתית".

שליחות ללא עזרה

ממשלתית

אם כך, האם יש עדיין לקיבוץ היום, בעשור השני של המאה ה'21, תפקיד אמיתי במערכת הלאומית?

"היה טוב וחשוב למדינה לו היו הקי'בוצים יכולים למלא תפקיד משמעותי במערכת הלאומית. אני חושב, שע'דיין הקיבוצים עושים דברים ומפע'לים יפים, במיוחד בקטע של ההתנ'כות לגיוס הצבאי ובמנהג המתרחב של יציאה לשנת שירות ותורמה לח'ברה, כשהיום משולבים יפה במערכות אלה גם חבר'ה שאינם קיבוצניקים.

הארות

על גידול עצים ועריכת סקרים

הסקרים, ביכולתם לספר על העבר ומעט מאוד על העתיד. כדי לראות את העתיד צריכים לחפור, להתעמק ולהבין מה קורה בשורשים

אלי גורן / גבע

מזה עשרות שנים אני מגדל עצים. כאשר אני רואה עץ עם עלים צהובים, אני קודם כל מנסה להבין מה קורה בשורשים מתחת לפני הקרקע. גם כשאני מסתכל על תופעות חברתיות, אני קודם כל מנסה להבין מה קורה בשורשים. הם מתחת לפני השטח, אין רואים אותם. אבל בלי להבין מה קורה בתוך ליבו של החבר אי אפשר לראות את עתידו ואי אפשר לרפא אותו. הסקרים, ברובם, סופרים את העלים הצהובים (רעות, עובדות). ביכולתם לספר על העבר ומעט מאוד על העתיד. אם אנחנו רוצים לראות את העתיד, אנחנו צריכים לחפור, להתעמק ולהבין מה קורה בשורשים.

שיר

החודש הזה הוא לכם חודש האביב

נחום שור / כפר מנחם

החודש הזה הוא לכם חודש האביב, לבלוב, פריחה ויופי - נשקפים בנופים מסביב. האדם היהודי חוגג את זמן האביב וגם את זמן חירותו. הן למען החירות והחופש, הוא תמיד מוכן לחרוג מיד לתות ביתו.

אך בימינו אלה לא יסתפק האדם בריח הניחוחות של האביב המשכרים. מבקש הוא מעל הבדידות הקיומית, קללת זמנו - את המסך להרים. "מאין יבוא עזרי?" הוא שואל ונושא הרחק את מבטו. ולאט, בהדרגה, הוא מתחיל להבין שישועת כל אדם טמונה ממש בתוכו, כאן ואתו.

כי מותר האדם ביכולתו להיות עם אחרים ולבחור במעשים של יצירה ושל שותפות. רק אלה יאפשרו לו, קו לקו, לגבור על הבדידות ולנצח את העייפות. ועל כן ייאמר לו שניסיון הקיבוץ השיתופי, הוא ניר סיון נועז ואוניברסאלי, שעשוי להאיר את דרכו ממש כמגדלור. ולהצית בלבבות שאר רוח ונשמה יתרה ולפלס את דרך האור מדור אלי דור.

סימן קריאה

ניצחון? הפסד? אירוע ספורטיבי?

"היה זה עמירם קופר שהכתיר את דבריו: "עוד ניצחון כזה ואברנו" הניסיון להלביש אותם בדיעבד במחלצות "כלליות" - לא יצלח", אסף אתר עונה שוב לעמירם קופר ואף מוסיף: "עייפנו מן המנטרה, שמה שהוביל את הקיבוצים לשינוי היה "המצב הכלכלי והדמוגרפי"

אסף אתר / חצרים

תגובה למכתבו של עמירם קופר. אני דווקא כן ירדתי לעומקם של דברים... גם אני לא ילד. גם אני חי בקיבוץ יותר מ-50 שנה. מעורר לא התייחסתי לניסיון למחוק את מפעל חי כאל אירוע ספורטיבי! היה זה עמירם קופר שהכתיר את דבריו "עוד ניצחון כזה ואברנו". הניסיון להלביש אותם בדיעבד במחלצות "כלליות" - לא יצלח.

"הגישה הקיבוצית-שמרנית-אורתודוקסית" - יופי של משפט! ואני חשבת, שהקיבוץ מייצג פריצה אל מחוץ לאורתודוקסיה המחשבתית. הקיבוץ, אפילו אם בסופו של דבר יתברר כ"כשלון למופת", מהווה את החידוש החברתי כלכלי המרענן ביותר במאה ה-20. דווקא חברים, כמו עמירם קופר, מייצגים את השאיפה ללכת אחורה, אל השמרנות המחשבתית העכשה של הניאו קפיטליזם, וזה בתקופה שבה יותר ויותר הוגים בעולם כולו מתחילים לסגת ממנו. בסך הכל, הם רוצים לחרול מן השוני ולהיות דר"מים לעולם "הצד" רק, המאושר, הנחמד", הנוהג סביבנו. הגיע הזמן לחרול מן הט"ענה האווילית שהקיבוץ (השיתוף)

איור: יעקב גוטמן

(פי) איננו משתנה. עמירם ואני - אחרי 50 שנה בקיבוץ - יודים עים היטב שהדמיון בין מה שהקיבוץ היה אז ומה שהוא היום קלוש ביותר. עמירם וחבריו רוצים לשנות את מה שמלווה אותנו מאז: את השיתוף, את הערבות ההדדית ואת השאיפה לשוויון. עייפנו מן המנטרה, שמה שהוביל את הקיבוצים לשינוי היה "המצב הכלכלי והדמוגרפי". ישנם קיבוצים שמצבם הכלכלי-דמוגרפי היה מצוין ובהם בשינוי (למשל: לוחמי הגטאות, שמיר), ולעומתם קיבוצים שמצבם היה על סף חרול, והם דבקו בשיתוף פיות, תיקנו את מה שצריך והיום הם קיבוצים שיתופיים פורחים (למשל: יזרעאל, סאסא). "השינוי" איננו פותר בעיות. הוא מעביר אותן מהכלל אל הפרט, ובמידה מסוימת הן נעלמות עם הוויתור על "קיבוץ". אפשר לפתור את הבעיה הדמוגרפית על ידי מאמץ קליטה מסודר ומושכל, ואפשר על ידי שכונה קהילתית. תלוי מה אתה רוצה!

אכן, יש קיבוצים שחרלו להיות ישות ברת-קיום עוד לפני בוא השינוי. אבל הרוב יכול היה לתקן. עמירם מניח, שרק "שינוי" הוא פתרון לבעיות. אני מניח, שאפשר לפתור בעיות על ידי טיפול סייזיפי, אחת אחת, כמו שבנינו את הארץ.

"כותרת מאמרי 'עוד ניצחון כזה ואברנו' הייתה תגובה לרוח הזחוחה הנושבת לעיתים ב"במקום", כאילו מדובר בתחרות ספורט שיש בה "מנצחים" ו"מפסידים" ולא במצב הקיבוץ וגורלו". עמירם קופר מגיב על תגובה קודמת של אסף אתר ומתייחס גם למאמרו של ישעיהו גביש ז"ל שנפטר החודש

עמירם קופר / ניר-עוז

במדור סימן קריאה (1) של "במקום" האחרון (מחודש פברואר 2010) מתייחס אסף אתר מקיבוץ חצרים לדברים מפרי עטי, שהתפרסמו ב"במקום" מחודש ינואר 2010 תחת הכותרת "עוד ניצחון כזה ואברנו".

לצערי, אסף אתר לא ירד לעומקם של הדברים שכתבתי, לא התמודד עם התופעות עליהן הצבעתי והסתפק באמירה שניתן לפרשה כך: "המפסידים נובחים והשירה עוברת".

מאמרי, בו מדובר, לא עסק כלל ועיקר בתוצאות ההצבעה בקיבוץ ניר-עוז, אלא התייחס לשורה של תהליכים ותופעות משמעותיות, ואף קריטיות, להמשך קיומו של הקיבוץ כקהילה חיה וצומחת, תהליכים אשר הגישה הקיבוצית-שמרנית-אורתודוקסית לא הצליחה להצמיח להם פתרונות ראויים ברייזימא.

כותרת מאמרי, "עוד ניצחון כזה ואברנו", הייתה בבחינת תגובה לרוח הזחוחה הנושבת לעיתים ב"במקום" (לרבות במאמרו של אסף אתר), כאילו מדובר בתחרות ספורט שיש בה "מנצחים" ו"מפסידים", ולא בגורלן ועתידן של קהילות קיבוציות.

ברצוני להפנות את תשומת לב הקוראים, לרבות אסף אתר, למאמרו של ישעיהו גביש ז"ל מקיבוץ יפתח, מאמר שהתפרסם אף הוא בגיליון הקודם במדור סימן קריאה (3) (בסמוך למאמרו של אסף), ולמשפטים הממציים את תוכנו של מאמר זה.

"יש לבחון את מצב הקיבוץ לפי קריטריונים משמעותיים ולהתייחס לתוצאות. התעלמות מחלק מהן תמשוך אחריה את הפרטים האחרים למצללות.

קיבוצים מצליחים כלכלית פורסים בנוסחים לחבריהם ומעכבים את הפתרונות הנדרשים, במקום לטפל בבעיות האמיתיות. ספק אם זה נעשה מחוכמה".

הייתי מצפה מאסף אתר שייצא מגבולות חצר קיבוץ ויבחן באומץ ובידור את התהליכים והתופעות, אשר הובילו לשינויים משמעותיים בקהילות הקיבוציות שבשכנות קרובה לקיבוץ:

השינוי בבית קמה היה בבחינת גלגל הצלה לקהילה שחוותה מפולת כלכלית ודמוגרפית, קהילה המצליחה לצאת עתה לדרך חדשה של צמיחה והתרחבות. מצב דומה מתרחש במשמר הנגב.

גם שובל, דביר ולהב בחרו בדרך של שינוי, ולא מסיבות של "חידושי אופנה", אלא מתוך התייחסות לגורל קהילותיהם ולצורך לשנות את כיוון התהליך מהתכווצות והזדקנות לדרך של צמיחה חברתית והתרחבות.

הצבעה על תהליכים, תופעות, ומצבים (מהם מצבים קריטיים), אשר הגישה הקיבוצית-המסורתית-שמרנית לא הצליחה לתת להם פתרונות ראויים ברייזימא, אינה בבחינת "זלזול בעמדות היריב", מה גם שה"יריב" הינו שותף לחיים.

כמי שנמנה על מייסדי קיבוץ ניר עוז (וחי בו כ-53 שנים), כללי הדמוקרטיה הקיבוצית נהירים לי מן הסתם, אך איני יכול לפטור עצמי מאחריות לגורל הקהילה בה השקעתי ועודני משקיע את שנות חיי.

נקיטת עמדה (ולו עמדה חד משמעית) הינה חובתו של כל שותף בחברה דמוקרטית. יתר על כן, זהו סם החיים של חברה דמוקרטית.

"במקום" לכל המעוניין

"במקום" מופץ חינם לכל הקיבוצים בארץ בחבילות של 40 עותקים לכל ישוב. הוא אמור להגיע לכל קיבוץ בדואר בחבילה מיוחדת, במהלך ימי השבוע האחרון בכל חודש. אנא, עדכנו אותנו אם אינו מגיע לקיבוצכם (למייל שלנו, או לאחד הטלפונים המופיעים כאן בהמשך), או אם חסרים גיליונות.

מפאת קשיים בתפוצת העיתון אנחנו מאפשרים עשיית מנוי לעיתון, בתשלום צנוע מראש עד סוף השנה. המחיר: 4 ₪ לעיתון לכיסוי עלויות לוגיסטיות ודואר (שנתי: 48 ₪). הרשמה ופרטים דרך המטה השיתופי בטלפון: 03-6925418.

אפשר לקבל עותק מקוון של העיתון. המעוניינים מוזמנים לפנות אלינו דרך המייל: bimcom.co.il@gmail.com, או לטל: 052-3113527, 054-6633322. העיתון גם מופיע וזמין לכל קורא באתר הקיבוצים: www.kibbutz.org.il.

ובאתר שוויים: www.shavim.org.il. הגיליון הבא - "במקום" מס' 15, יופיע לקראת סוף חודש אפריל ויופץ בקיבוצים בין יום ב', 26.4.2010, עד יום ה', 29.4.2010.

חפשו אותו בתאריכים אלה אצל האחראים בקיבוצכם על חלוקת העיתונים, או בדואר, ודווחו לנו במקרים של תקלות, נשתדל לשלוח לכם עיתונים נוספים.

קריאה נעימה!

במקום לאנשים שאוהבים קיבוץ • גיליון מס' 14

מרץ 2010, ניסן תש"ע

יוצא לאור ע"י עמותת "חוג העמקים" יחד עם המטה השיתופי הקיבוצי

עורכת: מרים עין-דור רפתין

מערכת: אלי גורן ומריו טויב

עיצוב ועריכה גרפית: בני בן חיים

ניהול ומודעות: עזר גורן, ת.ד. 655, עומר, מיקוד, 84965.

טלפון: 08-6469293.

דואר אלקטרוני: azargoren@walla.co.il

הדפסה: סולן הדפסות בע"מ, פתח-תקווה

מופץ בכל הקיבוצים בארץ

הקוראים מוזמנים להגיב ולכתוב אלינו: באינטרנט לכתובת:

bimcom.co.il@gmail.com

טל: אלי - 054-6633322, מרים - 052-3113527

תודה מיוחדת ללורד בוב מאנגליה על העזרה הגדולה בהוצאת העיתון לאור

בעיניים פקוח

ספרו של ד"ר אסף ענברי "הביתה" הוא כנראה היצירה המשמעותית האחרונות. כבר הבאנו מעל דפים אלה את רוח הספר וקטעים נבחרים מריאיון מסקרן ומעורר מחשבה עם אסף, שראה אור ב"תזה" – עיתון אגוד

שלמרות שהוא מצביע על המגוון שבדמויות, מות את הקורא עם תחושה ברורה, לפיה המחבר לא בא לפתור את המעשה הקיבוצי מערכו. "למרות ההומור הלגלגני משהו, שמופיע כבר באופן הצגת הדמויות בפתח הדברים ושזור לאור הספר, 'הביתה' אינו נקרא כספר פוסט־מודרניסטי הבא לשחוט פרות קדושות בצורה שהפכה נפוצה בשנים האחרונות. המבט מפוכח, אירוני, מסיר מראש של החלוציות את ההילה שהייתה לה, אך אינו בא להשחית את פניה", אני שוטחת את משנתי בפני ענברי, כשאני מנסה לפענח את יחסו לדמויות שעלי כתב. "האם הכוונה הייתה אכן להציג דברים כהווייתיים באופן אנושי ומציאותי, נטול אידיאליזציה וגלוריפיקציה מצד אחד, אך גם נעדר שיפוט מוסרי וטינה מצד שני? האם ההומור והאירוניה נוצרו מאליהם, בתגובה צר לוואי של ההתבוננות האובייקטיבית במציאות שאינה מיופח, אבל גם אינה בלתי אהודה?" "כתבתי באירוניה, לא בלגלוג. אירוניה היא ראי

"לא הרעיון אלא הקיבוצים פשטו את הרגל הקיבוצים לא הוקמו בחלל ריק, ולא קרסו בחלל ריק. הם הוקמו בעידן הלאומיות, הקומוניזם והסוציאליזמוקרטיה – בו 'טוב' הכלל, לא הייתה מלה גסה – וקרסו בעידן הפוסט־לאומי והפוסט־חברתי שבו אנחנו חיים. הם הופרטו כשהמדינה הופרטה, כשהסולידריות יצאה מהאופנה"

המורכבות והיחסיות של מניעים אנושיים, של מעורבות יחסים ומערכות ערכים, ובמובן זה, אירוניה הק מלה נדרפת לבגרות. מייסדי הקיבוץ היו אנשים, ל מלאכים, ודווקא משום כך הם מעוררים בי אהבה וכבוד עמוק. אם מלאכים היו מקימים קיבוץ ומצליחים לחיו בו, לא הייתי מתפעל מהם. אני מתפעל מאנשים שהצלחו לעשות את זה עם כל היצרים והחולשות והאינטרסים שלהם. הם גיבורים בעיניי, וזה ההבדל בין גיבורים לב גיבורי־על' כמו הרקולס, תזאוס, סופרמן, ספיידרמן ודומיהם, שתמיד שיעממו אותי. גיבורי־על לא מתגרים עם חולשה או מגבלה אנושית, על יצר או על פחד, הם אינן להם כאלה. סיפרתי על אנשים מלאי חולשות, שעשו דברים גדולים. לא על אנטי־גיבורים פתטיים, ולא על גיבורי־על פלקאטיים".

באופן מפתיע ומעורר השראה, מסביר ענברי את דווקא שבירת המיתוסים והעמדת המציאות במקומה מסוגלת לחבר אותנו מחדש לשרשים הערכיים, מה עלינו לינוק מוטיבציה להמשיך בדרכנו כבני אדם בעק אידיאלים.

"זה קשור גם לרתיעה שלי מנוסטלגיה ומביטויים כמו 'דור הנפילים'. כשמספרים לנו שהחלוצים היו 'נפילים' מוכרים לנו אותם בתור גיבורי־על – וכך הופכים אותם לבלתי רלוונטיים לחיינו. כי אם החלוצים היו ענקיים ולא אנשים כמונו, אנחנו פטורים מללכת בדרכם. טקס נוסטלגי אומר לך: 'אם ראשונים כמלאכים, אנחנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם, אנחנו כחמורים', וכך מעניק לך פטור. לא כתבתי על נפילים. כתבתי על אנשים מופת. מה שהופך מעשה למופתי הוא היכולת שלנו לעול לאורו, לעשות כדוגמתו. לא דמויות של נפילים אלא דמויות של אנשים אנושיים כמוך, שעשו דברים גדולים, הן אלו שמתייצבות מולך כדמויות מופת. מאתגרות אותך, לא מאפשרות לך לברוח לנוסטלגיה ודרשות ממך לבדוק מה מריץ אותך ולאן".

ה'חירות' של ההמון הבווד היא המחלה
"הספר מתאר את קבוצת המתיישבים הראשונה כבעלת אידיאולוגיה קיצונית ביותר, ששללה מהתנאי מחיה סבירים, פרטיות כלשהי ואף אפשרות

הדס שלגי / "תזה"
התמונות מארכיון אפיקים

בילדותי, כשקראתי סיפורים על ילדים שגדלו בקיבוצים הם הצליחו לעזור בי קנאה. המדשאות, הפרות החמודות ברפת, הדר האוכל, ובעיקר ההווי שבו כולם ביחד, הקסימו אותי וגרמו לי להצטער על שאין לי לפחות איזו דודה בקיבוץ, שאפשר לבקר אצלה בחופשות. כשגדלתי, נחשפתי לקולות של אותם ילדים שסיפרו על טראומות של בדידות נוראה וניתוק מההורים במסגרת בית הילדים והלינה המשותפת. שינויים אלו בזווית ההתבוננות היו מקבילים לתהליך שעברה החברה הישראלית בכלל והכתיבה על הקיבוצים בפרט, מתפיסה אידיאליסטית מגויסת ועד לפובליציסטיקה פוסט־מודרנית ששמה לה למטרה לשחוט גם את אחרונות הפרות הקדושות. כולל אלו שברפת.

בין שני הקצוות המנוגדים הללו פגשנו בשנה האחרונה את "הביתה" של אסף ענברי. "הביתה" הוא ספר אחר. הוא יוצא דופן הן מבחינת הסיפור שהוא מספר והן מבחינת האופן שבו הוא מספר אותו. ענברי מתאר את מהלך חייו של קיבוץ אפיקים, מהתקופה הטרנס־עוברית, אם תרצו, ועד לדעיכה בבית אבות, כקשיש שכל הדברים שהיו יקרים לו בזמנו שוב אינם רלוונטיים. המסע הזה, מראשית החלוציות ועד להפרטה, מסופר בטון מרווח ובלתי אישי, לכאורה חסר רגש עד להפתיע.

"האם הבחירה בטון הענייני הייתה מודעת ומכונה, ואם כן, האם נבעה מתוך רצון להתמקד בפרטים קה ההיסטוריה, משאיפה להימנע מרגשנות, על מנת ליצור מרחק אישי שלך כבן הקיבוץ מהנושא, או מטעמים אחרים?" אני מנסה לתהות על קנקנה של טכניקת הכתיבה הבלתי שגרתית.

"כתבתי בסגנון תמציתי. נתתי למעשים לדבר בעד עצמם, לא הטבעתי אותם בהסברים ובהשתפכיות נפש, כי אני לא אוהב ספרות פטפטנית", עונה ענברי. "ביסודו של כל סיפור טוב עומד המעשה. מישו עשה משהו, וזה הסיפור. אם הצלחתי לספר את זה בצורה חיה וברורה, אני סומך על הקורא שיבין בעצמו את משמעות המעשים, וסומך עליו שיבין בעצמו מה הדמויות הרגישו כשפעלו.

אם לא הייתי סומך על הקורא, לא הייתי כותב באירוניה. הכתיבה האירונית מאמינה בקורא שיוודע לקרוא בין השורות, ומה שלא פחות חשוב: האירור

"אם מלאכים היו מקימים קיבוץ ומצליחים לחיות בו, לא הייתי מתפעל מהם. אני מתפעל מאנשים שהצליחו לעשות את זה עם כל היצרים והחולשות והאינטרסים שלהם. הם גיבורים בעיניי, וזה ההבדל בין גיבורים לבין גיבורי־על' כמו הרקולס, תזאוס, סופרמן, ספיידרמן ודומיהם, שיעממו אותי"

ניה מאפשרת התבוננות בדמויות לא רק מבפנים, כמו באוטוביוגרפיה, ולא רק מבחוץ, כמו שעושה היסטוריון, אלא מבפנים ומבחוץ לסירוגין. היא מאפשרת לא רק קירבה אינטימית ולא רק מרחק ביקורתי, אלא גם וגם, מפי אותו קול מספר.

כתבתי על אנשי מופת, לא על נפילים

בעוד שמבחינה אומנותית הנימה העובדתית והיבשה של "הביתה" מדגישה דווקא את עוצמות הדברים, מבחינה אידיאולוגית היא מאפשרת לנו הסתכלות חדשה על המפעל הקיבוצי. היא מפשיטה אותו מההילה שלו בלי להלביש לו קרניים, מוותרת על ההאדרה בלא להחליף אותה בבזו ובעיינות. הספר כולו שזור הומור דק וחד,

"הקיבוץ ידע להעניק לילדיו קשר חם ומיידי עם נוף הארץ ועם העומק ההיסטורי של הנוף הזה", ילדי אפיקים הראשונים

סיפורים מעוררי קנאה על ילדים שגדלו בקיבוצים, ילדי אפיקים בילדות רחוקה בשנות ה־50

"הקיבוץ, כמו שברל צנלסון אמר פעם, הפך את הארץ הזאת לבית שהנפש אחוזה ודבוקה בו", הגשה של פעם בחד"א באפיקים

"סיפרתי על אנשים מלאי חולשות שעשו דברים גדולים", התחלת הבנייה הראשונה באפיקים

ביותר שנכתבה על הקיבוץ בשנים מתוכו. ערב פסח אנו מגישים חגיגת הסטודנטים באוניברסיטת תל־אביב

לזוגיות, כאשר הדברים הלכו והתמתנו בהדרגה. האם שקיעתו של הקיבוץ קשורה לקיצוניות זו? האם לדעתך ניסו החברים להתכחש לצרכים אנושיים טבעיים, ולכן התפוררות המבנה הקהילתי שיצרו הייתה בלתי נמנ־עת, או שהיא הושפעה בעיקר מבוחות השוק ומתהלי־כים חברתיים אחרים? האם ניתן היה ליצור איוון שהיה בולם את פשיטת הרגל של הרעיון הקיבוצי?"

"לא הרעיון אלא הקיבוצים פשטו את הרגל. והם פשטו את הרגל בגלל סיבות שרק חלקן פנימיות. הקיבוצים לא הוקמו בחלל ריק, ולא קרסו בחלל ריק. הם הוקמו בעידן הלאומיות, הקומוניזם והסוציאלי־דמוקרטיה – עידן שבו 'טובת הכלל' לא הייתה מלה גסה – וקרסו בעידן הפו־סט־לאומי והפוסט־חברתי שבו אנחנו חיים. הקיבוצים הופרטו כשהמדינה הופרטה. הם הופרטו כשהסולידריות יצאה מהאופנה.

"ברור, שהיו לקיבוץ מאפיינים שהתאימו לשעתם בלבד, אם בכלל, כמו הלינה המשותפת, האיסור על אה־זקת רכוש פרטי, או הזלזול בהשכלה שאינה נהיגה בט־רקטור או בטנק. אבל אלה מאפיינים של ההווי הקיבוצי, כפי שנוצר בנסיבות של חברה ומדינה בהקמה, ולא מא־פיינים של הרעיון הקיבוצי עצמו, שיכול ללבוש צורות אחרות בנסיבות אחרות. מי שמוזהה את הקיבוץ עם המא־פיינים הנסיבתיים שהיו לו, נתפס לפולקלור ומחמיץ את המהות. המהות היא יצירת אלטרנטיבה קהילתית, ער־כית, משימתית, למרוץ העכברים הקפיטליסטי. המהות היא בתפיסת ה'חירות' הליברלית כאשליה שיצרה את הגיהנום המודרני של חומרנות, בדידות, תפלות ורי־קנות. הקיבוץ נולד מתוך התובנה שהמצוקה הנפשית המודרנית היא הכמיהה לחיים של משמעות, ושה'חירות' של ההמון הבודד לא יכולה להיות התרופה, מפני שהיא עצמה המחלה.

"אדם מרגיש שיש משמעות לחייו ככל שהוא מרגיש נחוץ ומשפיע. חבר קיבוץ הוא לא האדם המיותר והאנו־נימי של הדרך המנוכר. הקיבוץ הציע לכל מי שבחר לחיות בו את מרב ערוצי המעורבות, האחריות וההש־פעה – באסיפות השבועיות, בעלון השבועי, בפעילות התנדבותית ובמילוי תפקידים חברתיים, משקיים, תר־בותיים ופוליטיים בתוך הקיבוץ ומחוצה לו, במסגרות תנועתיות וממלכתיות.

"זה גם מה שייחד את הקיבוץ בנוף הקומונות העולמי. הוא לקח על עצמו תפקידים לאומיים. הוא התגייס, ולא רק במובן הביטחוני. הוא תפס את עצמו ככוח משימה של המפעל הציוני, ומתוך התפיסה הזאת הוא נרתם לכל המשימות הבוערות של המדינה שבדרך – התיישבות, ביטחון, חקלאות, תעשייה, קליטת עלייה, יצירת תר־בות עברית. אדם שחי ופועל בקהילה ערכית ומגויסת שעושה היסטוריה, הוא אדם מאושר יותר מאדם שמ־נצח במרוץ העכברים. זו הבשורה של הקיבוץ, והיא לא התיישנה."

משמעות החיים הומרה ב'איכות חיים'

"האם בחברה הישראלית בת זמננו, המקדשת את הפרט על חשבון הכלל, עדיין נותרה לקיבוצים אפש־רות להתקיים?"

"בחברה ישראלית שמקדשת את הפרט על חש־בון הכלל, אין לקיבוצים סיכוי לשרוד. האתוס הציוני והסוציאלי־דמוקרטי שהקים את המדינה הזאת היה אתוס משימתי, מגייס, שנוקט לאלטיה משרתת וגמל לה בת־מיכה כלכלית ופוליטית. זה החוזה הבלתי כתוב שקיים את הקיבוצים: ממשלות ישראל תחזקו אותם, כשם שת־חזקו את החקלאות בעידן הפרה־תאילנדי של העבודה העברית, וכשם שתחזקו את מוסדות התרבות עד בוא עידן הרייטנינג. החוזה הזה פקע כשהחברה הישראלית זנחה את האתוס המשימתי לטובת האינדיבידואליזם הליברלי של עידן ההפרטה."

"לאחרונה דווח בעיתונות היומית על תהליך של תחייה בקיבוצים, כאשר זוגות צעירים רבים בוחרים לשוב לקיבוץ משיקולים אישיים של קירבה להורים ואיכות חיים. האם היית עד לתופעה הזו? מה המשמ־עות שלה בעיניך?"

"זו התפתחות משמחת מבחינה דמוגרפית, אבל זו

”אדם שחי ופועל בקהילה ערכית ומגויסת שעושה היסטוריה, הוא אדם מאושר יותר מאדם שמנצח במרוץ העכברים”, אסף ענברי בפגישה עם חברי אפיקים

לא 'תחייה' של הקיבוצים אלא השלמת הפרטתם והפי־כתם ליישובים קהילתיים נטולי ייחוד. להחיות קיבוץ זה להחיות אותו בתוך קיבוץ – כלומר, למצוא דרכים שבהן אפשר להחזיר לו את המשימות שהצדיקו את קיומו בעבר, או להעניק לו משימות חדשות – וברור שלא זה התהליך שמתרחש בשנים האחרונות. האטרקטיביות הע־רכית שהייתה לקיבוץ הומרה, בעידן ההפרטה, באטרק־טיביות גדל־נית. משמעות החיים הומרה ב'איכות חיים'. "שיהיה ברור: אין לי שום הסתייגות מזוגות צעיר־רים, כולל זוגות של יוצאי קיבוצים, שבונים את ביתם ב'הרחבה', כפי שקרויות שכונות צמודי הקרקע שצצו בשנים האחרונות ליד כל קיבוץ שני. מי יודע, אולי גם אני אבנה את ביתי באחת ה'הרחבות', אם לא אסיים את חיי כמרצה מן החוץ. אבל אין כאן 'חזרת בנים הביתה', במובן של חזרת הבנים לצורת החיים הקיבוצית שהם עזבו. דיירי ה'הרחבה' אינם חברי קיבוץ. הם אוהבים את הקיבוץ, אבל לא אוהבים אותו עד כדי כך שיהיו חב־רים בו."

"מכיוון אחר", שואל את ענברי ניר רייזלר (עורך 'תזה'), "אנו עדים לזרם השיתופי ולקיבוצים עירו־ניים המבקשים להחיות את עולם הערכים הציוני־סוציאליסטי, שבמרכזו סולידריות אנושית, לאומית וקהילתית. האם אתה אכן עד לתהליך כזה בשטח, ואם כן כיצד אתה רואה אותו?"

"אני עד לתהליך הזה, שמעורר בי התרגשות גדולה, תקווה גדולה, ובעיקר סקרנות גדולה, לחכות ולראות אלו צורות חדשות של קהילתיות עדכנית ורלוונטית יצמחו מהכוונות הנפלאות של הצעירים הנפלאים האלה. האם נגזר עליהם לחזור על הטעויות ועל מחלות הילדות

"כתבתי על אנשי מופת. מה שהופך מעשה למופתו הוא היכולת שלנו לפעול לאורו, לעשות בדוגמתו. לא דמויות של נפילים אלא דמויות של אנשים אנושיים כמוך, שעשו דברים גדולים, הן אלו שמתייצבות מולך בדמויות מופת. הן מאתגרות אותך, לא מאפשרות לך לברוח לנוסטלגיה, דורשות ממך לבדוק מה מריץ אותך ולאן"

של הקיבוצים, או שהם למדו היטב את הלקחים שנצברו במאה השנים שעברו מאז הקמת דגניה? האם הם ישת־קעו בדינאמיקה חברתית של שיחות נפש וחיפוש עצמי בחברותא, נוסח ביתניה של 1920, או שתהיה להם הש־פעה על המרחב הציוברי? האם הם יסלדו מפוליטיקה, כמו א"ד גורדון, או שייכנסו למגרש הפוליטי, עם כל הלכלוך שמתלווה לזה? והכי מעניין: מה יקרה לצעירים האידיאליסטים האלה אחרי שיתחננו ויעשו ילדים?"

"מייסדי הקיבוץ עשו מאמצים עליונים על מנת לה־בות בארץ שורש. מה נשאר משורשים אלו כיום, ואיזו עמודה יש לנקוט בקשר לכך? באלו מונחים היית רוצה לראות את הישראלי בן ימינו מוגדר את זהותו?"

"זהות שורשית נקנית בחינוך. ישראלי שורשי הוא ישראלי שהעברית שלו יותר עמוקה מ־SMS, ושיש לו יותר מהיכרות שטחית ומיחס שטחי לחגי ישראל, ושיועד משהו על ההיסטוריה היהודית שקדמה לזכייתה של נינט בכוכב נולד, ושמסוגל לנקוב בשמותיהם של יישובים שמחוץ לגוש דן. במילים אחרות, ישראלי שר־

להיות ישר עם עצמך

(המשך מעמוד 1)

ומתרחקת יותר ויותר מחבר הקיבוץ הבודד. האם התנועה תמשיך ותתקיים? אילן טסלר מתנצל שוב על הנימה הפ־סימית. "כבר היום התנועה הקיבוצית לא קיימת כתנועה", הוא אומר. "אגיד משהו מאוד קיצוני: התנועה אינה קיימת כמוסד שיכול להעניק משהו ממשי. כל קיבוץ שואל עצמו, לשם מה יש צורך בתנועה? על הקיבוצים לדעת, שהם זקוקים לגוף שינסה להגן ולשמור על האינטרסים שלהם מול עינם הצרה של מנהל מקרקעי ישראל והקשת המזרחית ושלל גופים נוספים שעינם צרה בנו. כל אלה סבורים, כי מה שמותר לכל תושב אחר בישראל, מהעיר, מהמושב או מכל צורת התיישבות אחרת, אסור בתכלית האיסור לקיבוץ היושב בצוק מבודד כמו מנרה, או בלב הנגב. כאן איני מבדיל בין קיבוץ שיתופי לאחר. הרי לשונאי הקיבוץ לא איכפת, אם הקיבוץ בו הם נלחמים הוא שיתופי או לא."

האם יש לקיבוצים הנהגה אמיתית? "יש לנו ממשלה עם הנהגה? היום זו כבר לא בעיה של מנהיגות, אלא של המקום אליו הגענו. האמת היא, שבמינו הרבה יותר קשה להיות מנהיג, וגם איני חושב שצריך לצפות לאישיות כובשת. אני, לפחות, מסוג בני האדם שאינם מחפשים מנהיג ללכת אחריו. אני נזכר באמירה של זלמן ארן, שר החינוך בממשלת בן גוריון, שסיפר שהוא הולך אחרי מנהיגו הנערץ בעיניים עצומות, אך מדי פעם פוקח עין אחת, כדי להיות בטוח שבן גוריון פוקח את שתי עיניו."

העתיד אינו מובטח

האם ניתן להרחיק ראות מעט ולנ־סות להעריך כיצד יתנהלו הקיבוצים בעשור הקרוב?

"לגבי הקיבוצים בהפרטות דיפר־נציאליות, נראה לי, שלא יהיה מנוס והתהליך ילך ויוקצן. זאת אומרת, גם קיבוצים שירצו להיות לכאורה בסדר ולהבטיח רשת בטחון, בסופו של דבר ילכו לכיוון דיפרנציאלי מלא, כל־מר, לכיוון של מושב, ולא בסגנון מושב העובדים המוכר לנו, אלא אפילו לפחות מכך, כפר או שכונה.

לגבי הקיבוצים השיתופיים, יש לי סימן שאלה, כמה זמן יחזיקו מעמד. יכול להיות שמדובר בעוד הרבה שנים, כל זמן שהמצב הכלכלי יאפשר זאת. מצד שני, ככל שמורכבות הקיבוץ גדלה, השיתוף נהיה יותר בעייתי.

"למה אני מתכוון? לדוגמה, בקיבוץ מסוים היו בהתחלה חבורת מייסדים צעיר־רים שגמרו יחד ביה"ס והקימו יחדיו קי־בוץ. לכן, ברור לגמרי שמערכת היחסים האישיים ביניהם הייתה חזקה וכן זהות האינטרסים. כולם רצו שהקיבוץ יהיה יותר חזק ויותר טוב. ובאמת כל אחד תרם כפי יכולתו וקיבל לפי צרכיו, פחות או יותר.

"אח"כ נולדו ילדים, ועדיין כולם רצו שלילדים יהיה הטוב ביותר ונתנו להם את הטוב ביותר והכל היה בסדר. אבל מאוחר יותר, חלק מהילדים עזבו וחלק נשארו. ההורים של העוזבים ביקשו לע־זור לעוזבים, וברור היה שזה יפגע באלה שיישארו, וזו דוגמה פשוטה להיווצרות ניגוד עניינים בתוך הקיבוץ. ויש כמו־בן עוד הרבה דוגמאות, כשפער הדור רות, פער ההשכלה, פערי הציפיות, ועוד ועוד, יוצרים יותר ויותר קונפלי־קטים פנימיים, אינהרנטיים, ולא בגלל שהאנשים רעים.

"ולכן, למרות שאני חי וחבר היום באחד הקיבוצים הכי טובים והכי חזקים בארץ, אינני יודע כמה שנים או דורות הוא יחזיק מעמד.

"אני מקווה מאוד מאוד שהוא יחזיק מעמד, לפחות כל עוד אני חי..."

האם נסתיימה שליחותו של הקיבוץ? משט הרפסודות של צעירי המט"ש בקיץ האחרון צילום: אילה מינקר / ניר יצחק

אורח לרגע |

האתגר

בעידן של מקצועות חופשיים, בעידן של חופש בחירה וחופש לפרט, בעידן שבו אין מורי הלכה ואין החלטות "מלמעלה", ואין העדפה לאומית, קיומה של חברה שוויונית מתוך בחירה, מתוך רצון חופשי ובהסכמה – הוא אתגר עצום. האתגר האמיתי

עזרא דלומי

לא מעט אנשים – כלכלי-נים, סוציולוגים, יועצים ארגוניים ואחרים – מתייחסים אל הקיבוץ כאל ארגון שיש לו משך חיים התחום בזמן. ממש כמו בן אנוש – הקיבוץ נולד, מתפתח, מתבגר ומגיע לשיא פריחתו, מזדקן וקמל, או לחילופין, מחליף צורה, זהות ומהות. בדרך כלל, הראייה הזו מאפיינת את מי שמתייחסים לקיבוץ כאל גוף שקם, פעל והתנהל כמחנה עבודה של ההסתדרות הציונית, לא כאל "דבר כש" לעצמו". הוא לא היה מטרה, הוא היה אמצעי לתכלית: הוא נועד לאכלוס הספר ולהגנתו, לייבוש ביצות ופיתוח חקלאות, שיגור שליחים לחו"ל ומפ"קדים לצה"ל, להקמת תעשייה וקליטת חברות נוער. ולכן, עלי-פי תפיסה זאת, כפרויקטור, משקמה המדינה ולקחה על עצמה את תפקידיו של הקיבוץ, לא היה בו עוד צורך. תפקידו ההיסטורי הסתיים וכך גם הכלים והמערכות שהקים ואורח החיים שניהל, אשר רובם ככולם נועדו למילוי שליחותיו. שהרי, קשה לקלוט חברות נוער ול"מזגן בתוך חברות הילדים ללא חינוך משותף; קשה לשלוח חברים למשימות לאומיות בלא ערבות הדדית, התומכת בחלק המשפחה שנותר בקיבוץ, ואלה כמובן רק מקצת מן הדוגמאות. השיטה הקיבוצית אפשרה את ההתגייסות הזאת תוך יכולת להמשיך ולקיים את שגרת יומם של המשק והחברה. לשליחותו של הקיבוץ נלוו יחסי קחי תן מיוחדים, תחילה עם מוסדות המדינה, נה שברדר, אח"כ עם מוסדות המדינה, לתועלת שני הצדדים. הקיבוץ העמיס על שכמו משימות, המדינה סייעה בתקציבים, נתנה לו קדימות, העלתה אותו על ראש שמחתה. וכך, משנסתיימו המשימות הללו,

נסתיימה שליחותו של הקיבוץ. מעתה עליו לשנות צורה, להשיל מעצמו את בגדיו הקודמים, שאין עוד חפץ בהם, ולהפוך לארגון עסקי עם קצת שיירים אידיאולוגיים – בשביל הזיכרון, בש"ביל הדקורציה, בשביל התיירים, ומשום שקשה להפריט את הנכסים היצרניים. הקיבוץ, כפי שהכרנו אותו, צריך לבוא אל קיצו. מחזור חייו הסתיים ותפקידו נגמר. זה הגיונה של האבולוציה.

• • •

מבט על ההיסטוריה של הרעיון הקר מונלייקיבוצי, יגלה את מה שהיה ידוע: הוא לא נולד כתוצר של צורך לאומי-משימתי, אלא מתוך רצון לתקן אדם, חברה ועולם; מתוך חתירה לחברה שוויונית על-מעמדית, נטולת פער. כשמרס טבע במאה ה-19 את "מכל אדם לפי יכולתו, לכל אדם לפי צרכיו", הוא לא חשב על מטרה מדינית כלשהי, אלא על אוטופיה כלכלית חברתית; על משאת נפש אוניברסאלית. הרעיון הזה נולד כמטרה נעלה לעצמה, לא בשירות תה של איזו תכלית חיצונית.

אלא שאנחנו, במידה רבה, הפכנו את היוצרות. אל השוויון, השיתוף והערבות ההדדית, הנגזרים מ"כל אדם לפי יכולתו" לא התייחסנו כאל ערכים שאינם תלויים בדבר, אלא בעיקראל ערכים המסייעים לקיבוץ למלא את שליחותו הלאומית. הם היו ה כאמצעי, לא המטרה. השקפה זו גרמה לנו להתמכר לקביים המשימתיות כתנאי לקיומו של הקיבוץ. וכמו כל מתמכר, גילינו את הקושי להתקיים ללא "הסם" הממכר. נחשפנו לייסורי הגמילה.

עם תחילת תפוגתה של השליחות הזאת, החל לפוג גם תוקפם של הערכים הקיבוציים. הם נעשו בלתי רלוונטיים, מיושנים ובלתי רצויים.

• • •

בעשורים האחרונים ניצב הקיבוץ אל מול שאלת טעם קיומו. האם וכי

במידה רבה הפכנו את היוצרות. אל השוויון, השיתוף והערבות ההדדית, הנגזרים מ"כל אדם לפי יכולתו" לא התייחסנו כאל ערכים שאינם תלויים בדבר, אלא בעיקר כאל ערכים המסייעים לקיבוץ למלא את שליחותו הלאומית. הם היו האמצעים, לא המטרה. השקפה זו גרמה לנו להתמכר לקביים המשימתיות כתנאי לקיומו של הקיבוץ

איור: יעקב גוטרמן

רונ סנדר / נחשון

הטענה, כי חמדות, רדיפת בצע ואגואיזם מקרמים את הכלכלה המודרנית, הפכה בשנים האחרונות לטיעון נפוץ של כלכלנים ושל טוענים להצדקת התופעות.

אולי נקדים ונגדיר: "רדיפת בצע" = חמדן, תאב-בצע, רודף אחר רווחים קלים (עפ"י אתר בבילון). כדאי להבדיל בין הרעיון של "רווח מקסימאלי" לבין חמדות, למרות שמדובר במדרון חלקלק. מנהיגי הכלכלה הניאו ליברלית, כמילטון פרידמן או אלן גריינספן, נטו לחשוב שבתחרות החופשית יישמרו האתיקה ויחסי המוסר בין אדם לאדם.

מוסר הדיברות

מהי הבעייתיות עם רדיפת בצע? אמות המידה הבסיסיות נחקקו ע"י אבות אבותינו באבני לוחות הברית ב"עשרת הדיברות", חוקי המוסר והאסור של המין האנושי (מועתק רק החל מסעיף 6):

6. לא תרצח.

7. לא תנאף.
8. לא תגנב.
9. לא תענה ברעך עד שקר.
- 10 לא תחמד בית רעך. לא תחמד אשת רעך, ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך.

חוכמת הפרעונים

הלך רוחם של הפרעונים בנוגע לאימות המוסר מופיע בכתובים על פפירוס משנת 1,400 לפני סה"נ, הנמצא היום בלונדון.

אומר המת, כשמובילים אותו לפני שופטו העליון (משורה ארוכה של פסוקים) גם וידוי זה:

"לא עשיתי עוול לאנשים, לא עשיתי מה שהוא תועבה לאל, לא גרמתי רעה, לא גרמתי דמעות, לא נאפתי, לא עשיתי מעשה זימה, לא אשמתי – לא גזלתי. לא הייתי

רודף בצע, לא נשאתי ונתתי ברמייה; לא אני-סתי אישה, עשיתי מה שטוב בעיני אדם והאלים, נתתי לרעב לחם, לצמא מים, לעיי-רום לבוש, לחסר-אוניה מעבר, זבחי

איור: יעקב גוטרמן

אודי מנור / עין השופט

הערה מקדימה: זהו חלקו השני של מאמר שראשיתו פורסמה בגיליון הקודם של "במקום". בחלק הראשון טענתי, בין השאר, כי אין להותיר את הדיון בקשר בין תרומה לתמורה ל"מחדשי" הקיבוץ (שהם למעשה מפקדיו). במקום זאת יש להתמודד עם שאלת היחס בין תרומה לתמורה באופן מרחיב, מתוך הנחה שהקשר בין שני מושגים אלו הכרחי. השאלה היא לא על עצם היחס בין תרומה לתמורה, אלא כיצד.

פירמידת הצרכים

ובכן, מה היא תמורה קיבוצית בתחום הכבוד העצמי וההגינות? התשובה איננה 'מדידה' במונחים מוחלטים, ולכן בעייתית

מראש. בנוסף, מדובר בנושא מוזנח. בשלושים השנים האחרונות השקיע הקיבוץ מאמץ אדיר בתחום הכלכלי-המדי, זאת בשל 'המשבר' הכלכלי, שנבע הן מבעיות שורש אך יותר מכך מכפייה כלכלית-פוליטית של המדינה. ומכאן, שתשובה רצינית ומקיפה לשאלה זו עשויה להינתן רק מתוך מאמץ חברתי מקיף ובמרכזו שיחה חברית לא פשוטה. נקודת המוצא לדיון כזה היא: שכבוד עצמי והגינות הם הנכסים החשובים ביותר לאדם, לכל אדם. לא פעם, בניגוד למה שמלמדת אותנו הפירמדה של מאסלו, אנשים מוכנים לוותר על יתרונות כלכליים לטובת כבוד עצמי, והדברים ידועים.

בין אם מדובר בפירמידה הפוכה ובין אם מדובר בפירמידה משוכללת, סביר לטעון שגם להגינות ולכבוד העצמי יש העדפות. כך, סביר כי לכל אדם חשוב יותר לראות את בנו מצליח בחייו מאשר

מי רוצה להיות תאב בצע

הטענה, כאילו אגואיזם ורדיפת בצע הם חלק מאופיו של האדם, נכונה במקרים מסוימים, כפי שהיא נכונה, למשל, כלפי התנהגויות אלימות ודומיהן. האם על החברה להלבין מעשים אלה בטענה שזהו טבע האדם? ואכן, גם מנהיגי הכלכלה הניאו ליברלית נטו לחשוב שבתחרות החופשית, לה הטיפו, יישמרו האתיקה ויחסי המוסר בין אדם לאדם

זכמים לאלים ולזיכרון המתים. הצילוני והגנו עלי ואל תעידו כנגדי לפני האל הגדול".

מה למוסר ולכלכלה

הנה, אבות אבותינו דרגו את רודפי הבצע החמדנים בשורה אחת עם רמאים, נואפים, אנשים, ורוצחים, שלל חלאות אדם שחברה מתקנת מנקה מתוכה, ומ' עמד שרבים היו מעדיפים לא להיכלל בתוכו. הם לא עשו זאת סתם, אלא מכיוון שה' בינו, כי מדינה/חברה מתפקדת ומלוכדת אסור שתירשע גורמות פסולות אלו בתור כה. אחרת, תתפורר לרסיסים. אז מה לכול עניין המוסר, החסד ההדרי והכלכלה? האם רדיפת הבצע משפרת את הכלכלה, כפי שטוענים רבים, או מזי' קה לכלכלה. להזכירכם, מטרת הכלכלה: "שיפור התועלתיות המצרפית של אור" חי המדינה".

נזקי תחרות הבצע

תחרות בין רודפי בצע אינה משחק ברידג' מנומס במועדון מקומי, אלא משולה לקטטה בין פראים הרומסים את איזור מחייתם (unsustainable development), וחוסר אמון בין פר' טים (אנשים או חברות) פוגע קשות בע' סקים ובהפתחות הכלכלה!! אציין כמה מהנזקים הנובעים כך: 1. מאבק מתמיד של אורחי המדי' נה, כדי להתגונן מפני חברות או יחי' דים המנסים לשים את ידיהם על רכושם,

מתיש והופך את חיי האזרחים לגיהנום. דוגמאות לכך הם: מאבקים מתמידים על תפקידים במקום העבודה - הכוללים לכלוך הדרי, הסתרת מידע וניגודי אינ' טרסים הפוגעים ברווחיות העסק, הטר' דות בלתי פוסקות מצד סוכני מכירות, הונאת לקוחות תוך שימוש בהקלטת שי' חות, נתונים שקריים והפתדות. 2. עלויות משפטיות גבוהות הנוכ' עות מחזוים ארוכים ומסורבלים. התנה' לות זו מובילה למשאים ומתנים ארוכים ומתישים, הגוזלים זמן יקר מהצדדים, שבמקרים רבים מסתיימים מבלי שע' סקאות נחתמו. זמן יקר הולך לאיבוד. סכסוכים בין השותפים מגיעים לכדי תביעות בבתי משפט, שהמרוויחים היחידים הנם משרדי עורכי הדין. הת' דיינויות משפטיות הנמשכות שנים גוז' לות ימי עבודה יקרים, שניתן היה להש' קיעם ביצור ומכירה. 3. חברות שולחות בריונים בחליפות, ברמות עורכי די' המאיימים על אזר' חים בשם החברות שהם מייצגים. כאשר אורח פושט את הרגל, מאבד את רכו' שו, או אפילו רק נדרש לתשלומים יק' רים מיותרים על מוצרים שאינם צריך או רוצה, הרי שהפגיעה בו ובכני משפחתו היא נזק לחברה כולה. 4. כאשר כל שמעניין את בעלי ההון והיזמים הם רווחים קצרי טווח, הדבר עלול לפגוע קשות בפיתוח העתידי ארוך טווח של החברה, ומכאן בעושרה ונכסיה של המדינה, נכסים - כמו אוצרות טבע, איכות חיים וסביבה, הון אנושי, ונכסי

תיירות, Sustainable economy. רכישת חברות יצרניות לעשיית רווחי הון מהירים ע"י ספקולנטים בעלי ממון פוגעת באופן ממשי בעושרה של המדי' נה. ספקולנטים אלה יש ומרוקנים את נכסי החברה שלעיתים נצברו במשך

על ההנהלה לפגוע בו. הירדע הזה אפשר שהגיע עם העובר, או שנרכש במה' לך עבודתו של העובר בחברה. ההנהלה מצידה, מחפשת דרכים למשוך את הירדע מהעובר, כדי להקטין את התלות בו. פיטורי עובדים רחופים הם תופ'

אבות אבותינו דרגו את רודפי הבצע החמדנים בשורה אחת עם רמאים, נואפים, אנשים, ורוצחים, שלל חלאות אדם שחברה מתקנת מנקה מתוכה. הם לא עשו זאת סתם, אלא מכיוון שהבינו, כי מדינה/חברה מתפקדת ומלוכדת אסור שתירשע גורמות פסולות אלו בתוכה. אחרת, תתפורר לרסיסים

עה נפוצה בעת חילופי מנהלים בחברה, כאשר המטרה היא להציג רווחים מהירים שמזכים את המנכ"ל החדש בבונוסים שמנים, או כתוצאה מיחסי עבודה עכו' רים הגורמים לחוסר נאמנות של עובדים. בכול המקרים, תחנת רכבת של תנועת העובדים גורמת לנזק רב של אבדן הכנ' סה לפרט, למדינה ולחברות. אבטלה מלווה גם בהשלכות נפשיות ובריאותיות קשות על המובטל, משפח' תו והסביבה. השלכות אלו יכולות לבוא לידי ביטוי במחלות שונות, אלימות פי' זית, פגיעה ביכולת הלימודית של היל' דים ועוד.

אדם סמית' מול אגואיזם ותאוות בצע

הטענה, כאילו אגואיזם ורדיפת בצע

הם אופיו של האדם, נכונה במקרים מסוימים, כפי שהיא נכונה כלפי אנשים ורוצחים. האם משמעות הדבר, שהחברה תלבין את מעשיהם בטענה שזה אופיים וטבע האדם? כלכלנים רבים טוענים, שרעיון האגואיזם ותאוות הבצע הגיע מאבי הכלכלה המודרנית אדם סמית'. זו טענה חסרת בסיס. הנה פסקה של אדם סמית', דווקא מספר פחות ידוע שלו - "התיאוריה של מוסר ורגש": "ואהבת לשכנך כמוך" הוא הדיבר החי' שוב של הנצרות, וכן הוא הכלל הגדול של הטבע, או 'לאהוב את עצמנו רק כפי שאנו אוהבים את שכנינו', או מה שבעצם אותו דבר - 'כפי ששכננו מסוגל לאהוב אותנו. (Adam Smith, The theory of moral sentiments p. 32) הפסוק הנ'ל הינו רק אחד מני רבים בכתביו, הסותרים את רעיון האגואיזם. השימוש שעשה סמית' במילה תועלת אישית לא נועד לרומם ולתת גושפנ' קה לאגואיזם ולתאוות הבצע כמטרת על, אלא לפעולות רבות הגורמות לנו אושר וסיפוק, כגון סיוע לזולת, אסתטי' קה וניקיון, זמן פנוי מעבודה. הכל נעשה לתועלתו האישית של האדם, לא פחות מאשר לתועלתם של אחרים. גם אמא תרוה הפיקה טובה ותועלת אישית מסג' פנותה והקרבתה למען מדוכאי העולם. אדם סמית' לא התעלם מחולשות האדם, הוא טורח להעלות ולנתח אותן אחת לאחת (לפעמים בצורה טרחנית). אולם, סמית' הוקיע חולשות אלו בפה מלא וב' וודאי שלא נתן להן כל לגיטימציה.

| השיטה הקיבוצית ובכלל (חלק ב') |

על תמורה ותרומה, כבוד עצמי והגינות - כיצד?

העובדה, שלצורך יצור חלב, לחם או הסכמה חברית יש לעשות שימוש ב'כסף', אין פירושה שהכל הוא 'כסף', אלא ההפך הגמור. את ארגון העבודה, או במלים אחרות 'הפעילות הכלכלית', יש לראות כצד השני של ארגון החברה. במישור הגבוה יותר כל העניין הזה נקרא 'תרבות', במובן של זהות, ערכים, תפיסות ותחושות

לראות את נבחרת הכדורגל של מדינתו מצליחה בגביע העולמי. המשותף לשתי אלו הוא היותן דוגמאות לכבוד עצמי שאין להן דבר עם תמורה כלכלית. אם כך, סביר לטעון שיכולתו של אדם לסייע לצאצאיו 'לעמוד על רגליהם' היא ביטוי חזק מאוד לתחושת הכבוד העצמי שלו. אם הנחה זו נכונה, הרי שהיא חייבת לקבל ב' טוי אופרטיבי בחצרו של קיבוץ. לאורך חיי יכריע האדם הסביר: בין צריכה קצרת טווח לצריכה ארוכת טווח; בין מוצרי יסוד לבין מותרות; בין סיוע לקרובים וסיוע לרחוקים. כל אחד מאיתנו נדרש להכרעות מסוג זה, ואם אנו חיים במסגרת חברה, עלינו להפגיש את רצו' ננו עם רצון זולתנו. טענה זו נכונה, כמו' בן, לגבי כל חברה אנושית, מהשבת ועד לאימפריה הרבי'לאומית. אלא, שאם במ' סגרת השבת - ההכרעות נשענות על דפוסי מסורת; ואם במדינות - ההכרעות בשאלות אלו הן תוצאה של ההליך הפו' ליטי; הנה, בקיבוץ הן אמורות להתקבל

מתוך שיחה, הסכמה ואמון. ולא שאין פו' ליטיקה בחצרו של קיבוץ. אפילו מסורת שבטית ניתן למצוא בה. וככל שנמהר להודות בכך, ולא להסתתר מאחורי די' מויים, סיסמאות וסמלים, כך ניטיב לאתר את הפוליטיקה הקיבוצית ולהכהותה עד כמה שניתן.

כבוד עצמי, הגינות ו'כסף'

ההגינות והכבוד העצמי נבדלים בשורה של עניינים, אך הבולט שבהם הוא במי' דת האינטימיות. הכבוד העצמי הוא בערך 'ציפור הנפש' של האדם. לעתים קשה מאוד להבין, מדוע נושא מסוים פוגע כל כך באדם מסוים, ואילו בזולתו כלל לא. ככל שחברה מסוימת - החל במשפחה וג' מור בקהילה - מסוגלת לקיים דיאלוג פתוח ובטוח, כך ניתן להתקדם בהבנה הו' שנגזר עליה להיות בכל מקרה חל' קית. ההגינות, לעומת זאת, תלויה בת' חושה אישית הקשורה במעשים של הכלל דווקא, ועוד יותר של הנהגתו.

במקרה הקיבוצי, תחושת חוסר הגינות יכולה להיגזר מהתעלמות שיטתית - או כזו שנראית שיטתית - מעוולות - או ממה שנתפס כעוולות. הדוגמאות לכך מרובות: מפגיעה ברשות הפרט של חבר מסוים על ידי חבר אחר או גורם ציבורי, ועד לאי'התמודדות עם תופעות של התעלמות מכללים. הוגי דעות מהמאה ה'19, כמו דה'טוקוויל או המילטון, הגם שתמכו בדמוקרטיה, חששו מאוד מערי' צות הרוב. והנה, בחצרו של קיבוץ התפ' תחה תופעה שאף אחד מההוגים הגדולים לא צפה: עריצות הפרט. זו מתקיימת במ' נעד אפשרויות רחב: מצואת כלבים ועד צואה תרבותית וחברתית המושלכות ברשות הרבים, ופריזיות כמובן. כאשר הקיבוץ אינו מצליח להתמודד עם תופעות אלו, נוצרת תחושת חוסר הגינות.

לכבוד העצמי ולהגינות יש, כמובן, מחיר כלכלי. לכאורה, טענה זו משמי' טה את הקרקע מתחת למרביתו של הדיון

הזה, ויהיו 'שומרי חומות' - סביר להניח מהצד של 'המפריטים' - שיסיקו ממנה את הטענה הפשטנית האופנתית הנוכ' רת, 'הכל זה כסף'. ולא היא. בחינה ב' קורתית'עניינית של הדברים, מניחה כי לא הכל זה 'כסף', אלא כי הכל זה 'הכל'. 'הכל' זה חלב, למשל, וחלב הוא חלב ולא כסף. או לחם. ובריאיות. וגם הסדר המא' פשר לחבר קיבוץ לסייע לילדו שאינו חי בקיבוץ הוא הסדר, ולא כסף. זהו הסדר המבטא את כבודו העצמי ואת ההגינות. המחיר הכלכלי המתבטא במונח 'כסף' הוא השורה התחתונה ולא הראשונה. כי 'כסף' הוא המנגנון המודרני המאפ' שר לארגן את העבודה, אם לצורך אפיית לחם ואם לצורך חביצת חמאה ואם לצורך מתן מענה רציני לתחושת כבודו העצמי וההגינות של החבר המסוים היחיד.

מול הבריחה מהמורכבות האנושית

מטענות אלו ניתן לגזור מסקנה, כי

'אותו הדבר זה היינו הך', אך זו מסקנה פשטנית בלשון המעטה. העובדה, שלצו' רך יצור חלב, לחם או הסכמה חברית יש לעשות שימוש ב'כסף', אין פירושה שהכל הוא 'כסף', אלא ההפך הגמור. את ארגון העבודה, או במלים אחרות 'הפעילות הכלכלית', יש לראות כצד השני של אר' גון החברה. במישור הגבוה יותר כל הע' ערכים, תפיסות ותחושות. העובדה שלכל זה יש 'תג מחיר' אינה משנה את העובדה, שבבסיס הדברים עומד מאמץ קולקטיבי לארגן חיים חברתיים. אפשר לעשות זאת באופן הגון וישר, אפשר לעשות את ההפך, וזה יותר קל כמובן. ויתור על המאמץ הזה לטובת נוסחאות פשטניות - תקנוני מיטת סדום מחד גיסא או הפרטה כלכלית וחב' רתית מאידך גיסא - היא בריחה מהמור' רכבות האנושית. ובריחה כזו היא ההפך ממוסר, ההפך מיצירה. והקיבוץ הרי יצא לדרכו מתוך שאיפה אמיתית ומחויבת לחיים של מוסר, חיים של יצירה.

שם הקיבוץ: בארי, ע"ש ברל
 כצנלסון.
 תאריך לידה: הוקם במוצאי יום הכיפור
 רים 1946, במסגרת עליית 11 הנקודות
 בנגב.
 אוכלוסיה כללית: 1050.
 חברים ומועמדים: 635.
 תאילנדים: 4.
 מס' כלבים: כחול אשר על שפת הים
 (כ" 30 גזעים והשאר סמרטוטים).
 חתולים: כמו זבובים. כל יום בחמש הם
 נפגשים להאכלה מרוכזת ברחבה לפני
 חדר אוכל.
 כמות רכבים בסיודור רכב: הפסקנו לס-
 פור מזמן...

| מסתכלים בצלחת |

תעודת זהות קיבוצית באווירה קצת אחרת...

בארי עלה לכותרות עם הכתרת בת המקום כמלכת היופי. בקיבוץ, שעלה להתיישבות בנגב עם
 11 הנקודות, מרבים היום להתווכח על השוואת תנאי הדיור. חדר האוכל מגיש שלוש ארוחות
 ביום, חופשי חופשי, אך האקונום חותך את העגבניות פן יילקחו הביתה, ובמוצ"ש כל משפחה
 ממנגלת בביתה

קסאמים ומבצע עופרת יצוקה.

מה מרכלים עלינו:

עשירים וסנובים. הכל מקנאה והכל נכון.

סלבריטיס:

מלכת היופי לשנת 2010 – שביט ויזל, גדלה
 וחיה בבארי, כבת לתושבי בארי.
 אחות של יוסי בניון היא חברת
 בארי.

גאוות הקיבוץ:

קבוצת הכדורסל, עונה שנייה
 בליגה הלאומית (הליגה השנייה).
 קבוצת הכדורסל הבכירה מאש-
 קלון דרומה. קפטן הקבוצה ואחד
 מכוכביה הוא חבר בארי, השאר
 הם שחקנים מבחוץ – שחלקם
 חיים ועובדים בקיבוץ. עוד סיבה
 לקיבוצי האזור לקנא בנו, למרות
 שלמשחקי הבית מגיעים לא מעט
 אוהדים מבחוץ.

עוד משהו פיקנטי:

ביום רביעי בצהריים הכלבו
 סגור. אף אחד לא מבין למה, אבל
 כבר 64 שנים זה ככה והסיכוי שזה ישתנה יותר
 קטן מהסיכוי שהשמש תזרח מהמערב.

כל פעם נושא הווי אחר כדי שהחברים יישכחו מה-
 דיור, אבל חברי בארי לא פראיירים. הם את שלהם
 יקבלו. או שלא.

אירוע היסטורי:

11 הנקודות.
 הקמת הרפוס הראשון בנגב.

יזמויות מצליחות, רוכבי "לה מדווש" בשדות הכלניות בבארי צילום: דונדי שוורץ

גאוות הקיבוץ: קבוצת הכדורסל,

עונה שנייה בליגה הלאומית (הליגה
 השנייה), הבכירה מאשקלון דרומה.
 קפטן הקבוצה ואחד מכוכביה הוא
 חבר בארי, השאר שחקנים מבחוץ –
 שחלקם חיים ועובדים בקיבוץ. עוד
 סיבה לקיבוצי האזור לקנא בנו, למרות
 שלמשחקי הבית מגיעים לא מעט
 אוהדים מבחוץ

צחי דבורי
 הביאה לדפוס: חי יום טוב ברוכי

מקורות פרנסה:

דפוס בארי, רפת (משותפת עם גבולות ומגן),
 גר"ש, יזמויות, עבודת חוץ.

יזמויות:

"לה מדווש" – חנות אופ'
 ניים מצליחה בכניסה לקיבוץ
 (במוצ"ש – כל שבת מגיע אמ'
 בולנס שמפנה רכב מרוסק).
 "שביל החלב" – ייצור גבינות
 גורמה וגלילות מעולות (הפיס'
 טוק מומלץ!).
 חוצמזה, יש לנו גלריה – שא'
 נשים המבינים באומנות אומ'
 רים שהיא טובה, קניון – כדי
 שלאמהות הצעירות יהיה לאן
 לטייל אחה"צ עם התינוקות,
 ובית סיעודי – שכבר זכה בכמה
 פרסים.

איזה ארוחות מוגשות בחד"א, מתי סגור?:

שלוש ארוחות ביום. אין קופה והכל חופשי. את
 העגבניות האקונום שלנו חותך לפרוסות קטנות,
 כדי שחברים לא ייקחו הביתה. במוצ"ש חד"א
 סגור, וכל משפחה ממנגלת בבית, או לא (ממוצע
 אחוזי הכולסטרול אצל חברי בארי הוא מהגבוהים
 בתנועה), ועל כך גאוותינו.

הנושא החם בשבילי הקיבוץ:

השוואת תנאי הדיור. הנהלת הקיבוץ, בכדי לה'
 סיט את הדיון מהדיור ולהרגיע את השטח, מעלה

האם הוא ישרוד את החמסנים, אירוס הנגב

| טיילתי ראיתי |

פלאפל ואירוסים

ב"דרך השדות", מול דוכן
 הפלאפל של צאלים,
 נוסעים מערבה עד לשני
 עצי אקליפטוס ולידם שלט:
 "אירוס הנגב". בין הדרך
 לשדות תבואה נראית חלקה
 מעטירה של כל פרחי העונה:
 עיריות, מנטורים, חרציות, בן
 שלח, שמשונים, שלח – כל
 צבעי הקשת, וביניהם קבוצות
 של אירוס הנגב

עדין קוה / רביבים

הנגב פורח כמו שלא פרח כבר שנים. אוור בארי
 התפרסם בפריחת הכלניות ומרבדיהן הפכו לשם
 דבר – "דרום אדום". אני מבקש לקחת אתכם דרו'
 מה יותר, לנגב הרחוק, למידבר ופריחתיו המ'
 רהיבות. השיטפונות האדירים שהיו בחורף נותנים
 עתה את התוצאות המקוות, ואני מתייחס לרמת
 הנגב. כל מה שתמיד צהוב הפך לירוק שופע צמ'
 חיה ופרחים. השנה נזרעו אלפי דונם חיטה (בעל)
 בשדות ששנים כבר לא נזרעו.
 בערוצים שבצדי כביש טללים – שדה-בוקר
 נראו השנה שפע צבעונים, כלניות ונוריות. אירוס
 ירוחם פורח באשלים, בהריקון ובבורות לוי.
 יחיד, מיוחד והדור הוא אירוס הנגב, ואני מבקש
 לדווח על מקום פחות ידוע לציבור, ליד קיבוץ
 צאלים (על כביש 222, צפון-מערבה לרביבים).
 סמוך לשער הקיבוץ מוצב דוכן פלאפל של צא-
 לים (מומלץ לקנח בסיום הסיור), ומולו שלט "דרך
 השדות". דרך זו מובילה עד לקיבוץ כרם שלום,
 מרחק כ-20 ק"מ. הדרך נסללה בשנת 1947 לצור'
 רך הנחת קו המים ניר-עם – דנגור, ומאוחר יותר
 שמשוה כ"דרך פטרולים" והייתה עבירה רק לרכב
 4X4. החל משנת 2003, ביוזמת תיירות-צאלים
 ובוועד קרצ'מר (צאלים) הדרך נסללה, וחלק קטן
 אף כוסה באספלט. ניתן לנוע עליה בכל רכב.
 ב"דרך השדות" נוסעים מצאלים מערבה כ-5
 ק"מ, עד לשני עצי אקליפטוס מימין לדרך (ממש
 מזמין לפיקניק) ולידם שלט "אירוס הנגב". בין
 הדרך לבין שדות תבואה נראית חלקה מעטירה
 של כל פרחי העונה: עיריות, מנטורים, חרציות, בן
 שלח, שמשונים, שלח – כל צבעי הקשת, וביניהם
 קבוצות של אירוס הנגב.
 אני מאד מקווה שכל אלה ישרדו את החמסנים
 עד להופעת שורות אלה בדפוס.

להעמיד דברים במקומם

האולם שהוצג בתעודת זהות בגיליון
 הקודם לא היה אולם הספורט של רבי-
 בים, אלא האולם האזורי ע"ש גולדה
 מאיר ז"ל – שבתה שרה רחבי ז"ל ומשפ-
 חתה היו חברי הקיבוץ. אנחנו מתנצלים
 על הטעות!